

KISS GERGELY^{*}

Egy ismeretlen ismerős a 13–14. század fordulójáról: Haab

A Familiar Stranger from the Turn of the 13th–14th Centuries: Haab

The present paper deals with the ecclesiastical career of a Hungarian prelate, Haab, who lived at the turn of the 13th–14th centuries. The exact stages of his ecclesiastical career and its chronology are not yet clarified, and there are similar difficulties with his kinship. Haab's case is a good example of how research can use detailed archontological research to reconstruct the career of a given person and create an accurate prosopographic data sheet.

A 13–14. század fordulóján élt főpap, Haab ugyan nem tartozott a korszak közismert személyiségei közé, pályafutása ennek ellenére tartogat olyan érdekességeket, amelyek módszertanilag tanulságosak a mai kutatás számára is. Személye alkalmas ugyanis azoknak a jellemző problémáknak a bemutatására, amelyekkel egy prozopográfiai adatbázis elkészítésekor szembesülhet a kutató. Haab alapvetően a pápai megbízottak 14. századi adattárának¹ készítése során akadt fenn a rostán, pápai delegált minőségben. Mint minden más esetben is, innen kiindulva kell az adott személyre vonatkozó adatokat a lehető legteljesebb mértékben összegyűjteni, elemezni, és ezek alapján azt a bizonyos személyi adatlapot összeállítani, amely az adatbázis alapját képezi. És itt kezdődnek a problémák Haab esetében.

^{*} A szerző az NKFIH NN 124763 „Pápai megbízottak a 14. századi Magyarországon (1295–1378) – Online adattár” projekt vezető kutatója, továbbá a TK2020-IKA-04 kutatócsoport főmunkatársa. A kutatást és a tanulmány elkészítését e projektek támogatták.

¹ <http://delegatonline.pte.hu/>

Először is, zavarba ejtő eldönteni, hogy tulajdonképpen kiről is beszélünk. A források, mint oly sokszor, még véletlenül sem következnek a névalakok tekintetében. Egyaránt előfordul a Hab, Haab, Abba alak, és az sem feltétlenül egyértelmű, hogy kereszt- vagy családnévről van-e szó. Ez jól tükröződik abban, hogy a kutatás egy bizonyos vonulata ezeket az alakokat inkább családnévnek tekinti, és a kérdéses főpapot Lőrincnek, vagy egyenesen Lászlónak nevezi, míg mások ugyanezeket keresztnévként értelmezik. Két másik kérdésben sem tudott a kutatás egyértelműen állást foglalni: egyfelől akadnak homályos pontok Haab pályafutásával kapcsolatosan, másfelől számos nehézség adódik származását, rokonságát illetően is. Érdekes tehát először is tüzetesebben szemügyre venni a létező összes, Haabról szóló forrást, hogy e kérdésekben tisztán láthassunk, vagy legalábbis megoldási javaslatokat vázolhassunk fel.²

Az egyházi karrier állomásai

Az összegyűjtött okleveles adatok tanúsága szerint a Hab/Haab/Abba névalakban említett személy(ek) négy egyházi intézménnyel hozhatók összefüggésbe. Egyetlen 1276. évi adat szól egy zágrábi kanonokság mellett,³ további nyolc oklevél 1280–1285 között egri prépostként említi,⁴ majd 1291–1292-ben három ízben pozsonyi prépostként lép elő,⁵ végül 1294 és 1312 között közel harminc forrásban a váci egyházmegye *ordinarius*aként szerepel⁶. Sajnos híján vagyunk az olyan ismereteknek, amelyek ezeket az információkat egyértelműen összekötnék egymással, hiszen a későbbi javadalomviselési adatok nem utalnak vissza korábbiakra. Ennélfogva pedig óvatosan annyit lehet megállapítani, hogy *nagy valószínűséggel egy személyre vonatkoznak ezek az adatok*. Könnyebb a helyzet azokkal az oklevelekkel, amelyek kétes hitelűek, vagy bizonyosan hamisak, így a bennük rejlő információk sem mérvadóak Haab egyházi pályafutását illetően.⁷ Ezek részben a már említett javadalmakra vonatkoznak (egri prépostság, váci püspökség), egy esetben viszont új elemként felbukkan az esztergomi préposti állás is, ám ez az oklevél hamis volta miatt nem lehetett része Haab karriertörténetének.⁸

² L. a tanulmány végi függelékét.

³ Függelék 1. sz.

⁴ Függelék 2–9. sz.

⁵ Függelék 10–12. sz.

⁶ Függelék 13–41. sz.

⁷ Függelék 42–45. sz.

⁸ Függelék 43. sz. Ezzel elesik az az azonosítási lehetőség, amelyet Chobot Ferenc fogalmazott meg, egy személynek tekintve a Lukácsot és Haabot. Chobot 1917. 485–486.

Zágrábi kanonok?

1276. február 24-én Csák nb. Máté fia Máté tárnokmester⁹ felmentette a zágrábi püspök és káptalan népeit a hétdénáros adó alól. Oklevelében a püspök és a káptalan megbízottját, Haab mestert saját rokonaként nevezi meg.¹⁰ Az ügy természete – a püspök és a káptalan képviselője – alapján joggal gondolhatnánk arra, hogy Haab a zágrábi káptalan tagja volt. Tekintettel azonban arra, hogy az oklevélben erre vonatkozó kifejezett állítás nincs, és ezt követően Haab nevének nyomát sem találjuk a káptalani kiadványokban, így zágrábi kanonoksága erősen kérdéses.

Egri prépost

Amennyiben azonos személynek tekintjük az előbbi zágrábi kanonokot és az egri székeskáptalan fejét, már rögtön felébred a gyanú azzal az 1275. évi oklevéllel szemben, amely szerint a Miskolciak és a Perezniek között a káptalan előtt létrejött birtokosztály egyik tanúja Haab prépost volt.¹¹ Az adat hitelességét erősen rontja, hogy az ország két egymástól igen távoli egyházi intézményéről van szó. A döntő szót azonban nem ez, hanem maguk az egri hiteleshelyi kiadványok „mondják ki”. Azokban az esetekben, ahol tanúként a prépostot is megemlítik, 1269-ben, 1276-ban Mihály, 1278–1279-ben pedig Bertalan neve fordul elő.¹² A Haab névvel első alkalommal két 1280. évi diplomában találkozunk, mégpedig tanúként.¹³ Ugyanebben az évben kelt viszont egy olyan oklevél, amely szerint Lodomér esztergomi érsek küldte volna ki, hogy vizsgálatot folytasson bizonyos szepesi nemesek kérésére saját egyház létesítését illetően a Szt. László-plébániaegyházról távolabb eső, lelki gondozásban nem részesülő területen.¹⁴ A Fejér György által közölt szöveg Haab mestert esztergomi préposti minőségben említi (*per virum discretum, fidelem nostrum magistrum Haab, praepositum Strigoniensem*),¹⁵ ami azonban ellentmond annak, hogy 1279-ben Gergely, 1280 és 1282 között pedig Lukács töltötte be ezt a tisztséget.¹⁶ Eredeti

⁹ Zsoldos 2011. 63.

¹⁰ „Magister Hab cognatus noster karissimus, nuncius venerabilis patris domini Thymothei episcopi Zagrabienensis, vice et nomine domini sui, ac capituli eiusdem loci [...]” – Függelék 1. sz.

¹¹ Függelék 42. sz.

¹² MNL OL DF 210550 (1269), DL 939, 956, 38971 (1276): Mihály; MNL OL DL 83183 (1278), 1053 (1279): Bertalan.

¹³ Függelék 2-3. sz.

¹⁴ Függelék 46. sz.

¹⁵ Fejér V/3. 71-72.

¹⁶ Kollányi 1900. 20-21.; C. Tóth 2019. 20.

hiányában a kiadást nem lehet leellenőrizni, ám a fenti hivatalviselési adatok fényében hamisnak kell tekintenünk ezt az oklevelet.¹⁷

A két hiteles 1280. évi oklevél mellett 1282-ben három, 1283 és 1285 között pedig ugyanennyi alkalommal szerepelt az egri székeskáptalan előtt zajló birtokügyekben, illetve egyszer hitbér és jegyajándék tárgyában kiállított hiteleshelyi oklevelekben. Ezek kiegyensúlyozott gyakorlatot mutatnak: minden esetben Haab prépost áll az első helyen, őt követi három káptalani méltóságviselő (az éneklő, az olvasó- és az őrkanonok), továbbá 5–6 *archidiaconus* (Pata, Újvár, Borsova, Szabolcs, Kemej, vagy Zemplén), korjelölő méltóságként pedig IV. László király, Lodomér esztergomi, János (választott) kalocsai érsek és András egri püspök.¹⁸ Sajnos a közhitelű oklevéladáson kívül Haab préposti tevékenységeinek egyéb mozzanatai rejtve maradnak.

Pozsonyi prépost

Ezt követően évekig semmi hír nincs Haab mesterről, mígnem 1291-ben újra felbukkan a név a tekintélyes társaskáptalan vezetőjeként. A prépost itt valamelyest többet mutat meg magáról, hiszen az összesen három írásos előfordulásból két alkalommal a társasegyház egyes birtokaira vonatkozó korábbi oklevelek királyi megerősítésével járult hozzá a prépostság jogainak biztosításához. III. Andrástól sikerrel kérte IV. László Sámód, Welk¹⁹ és Kürt birtokokra és bizonyos halászhelyekre vonatkozó 1277-es,²⁰ illetve Zelench²¹ és Flecendorf²² földek adományozását biztosító 1278. és 1280. évi privilégiuminak megújítását.²³ Hasonló jellegű, a káptalan érdekében végzett tevékenységéhez kapcsolódik az az 1292. február 2-i királyi oklevél, amelynek tanúsága szerint egy bizonyos Turne²⁴ nevű birtok végrendeleti adományozása ügyében Haab mester és András mesterkanonok jártak el a káptalan képviselőjeként.²⁵

¹⁷ Elképzelhető, hogy az „egri” (Agriensis) torzult „esztergomi” (Strigoniensis) alakká Fejér kiadásában.

¹⁸ Függelék 5–9. Ebből a szempontból éppen egy 1284-es oklevelet (Függelék 44. sz.) nem vehetünk figyelembe, mivel László helyett (III.) András neve olvasható a méltóságsorban.

¹⁹ Fakó, később Úszor Pozsony vármegyében, jelenleg Kvetoslavov Szlovákiában. Az azonosításra I. RA II. kötet, 3–4. füzet névmutató „Welk”.

²⁰ Függelék 10. sz.

²¹ Szelincs Pozsony vármegyében, ma Zeleneč Szlovákiában. Az azonosításra I. RA II. kötet, 3–4. füzet névmutató „Zelench”.

²² Ligetfalú az egykori Moson vármegyében, ma Pozsonyligetfalú néven Pozsony része. Az azonosításra I. RA II. kötet, 3–4. füzet névmutató „Flecendorf”.

²³ Függelék 11. sz.

²⁴ A Pozsony megyei Torony helységgel azonosítható, I. RA II. kötet, 3–4. füzet névmutató „Turne”.

²⁵ Függelék 12. sz. Vö. C. Tóth 2020. 47.

Váci püspök

Itt néhány év szünet következik, egészen 1294-ig, amikor Haab váci püspök több főpap társával – András egri, Benedek veszprémi, Pál pécsi és Benedek nándorfehérvári *ordinarius*okkal – együtt ítélkezett az esztergom-szenttamási társaskáptalan és a város közötti jogvitában.²⁶

A váci egyházmegye élén töltött közel két évtized történéseit két jól elkülöníthető csoportba sorolhatjuk. A források egy része nem sok részletet tár fel: olyan oklevelekről van szó, amelyekbe Haab neve csupán korjelölő méltóságként került bele, így vajmi kevés köze volt az abban foglalt történésekhez. Szerepelt birtokegyezésben 1296-ban,²⁷ 1303 és 1305 között,²⁸ továbbá 1310–1311-ben egy oklevél átírásban és egy királyi diplomában is ebben a meglehetősen passzív szerepben tűnt fel²⁹.

Egyéb források ellenben sokkal többet elárulnak a személyéről. Így például az az 1297. évi diploma, amelynek tanúsága szerint Haab más prelátusokkal együtt részt vett a pozsonyi Szűz Mária-egyház felszentelésén. Alkalmassint ez kapocs lehet megelőző és akkori egyházi javadalma között, egyfajta kötődést fejezhetett ki pályafutása korábbi állomáshelyéhez.³⁰

A következő év nyarán Vác püspöke bekerült az országos események sodrába. Ott találjuk azoknak a prelátusoknak sorában, akik személyesen voltak jelen az 1298. évi dekrétum megszövegezésénél. Az esemény – a király mellett az ország két-két püspökéből és választott nemeseiből álló tanács felállítása – jól ismert mozzanata az Árpád-kor végi korai rendi szerveződéseknek.³¹ Az talán kevesebb figyelmet kapott, hogy Haab azok közé tartozott – mint Teodor győri, Mihály zág-rábi, Imre váradi, Antal csanádi főpapok –, akik személyesen vettek részt az országgyűlésen, míg mások – János kalocsai érsek, Péter erdélyi, András egri, Tamás boszniai, Benedek veszprémi és Pál pécsi püspökök – csak követek útján képviseltették magukat.³² A felsorolásból hiányzik a nyitrai (üresedésben), a szerémi (üresedésben), a szepesi (Jakab) főpap, valamint Bicskei Gergely frissen megválasztott esztergomi érsek. Míg az észak-magyarországi főpap távolmaradásának oka nem ismert, addig az esztergomi *electus* esetében a magyarázat a király és a főpap ellentétében keresendő, Bicskei ugyanis az Anjouk magyarországi trónigé-

26 Függelék 13. sz.

27 Függelék 14. sz.

28 Függelék 28–31. sz.

29 Függelék 39–40. sz.

30 Függelék 25. sz.

31 Bertényi 2000. 294. (23. §). Erre bővebben l. Geric 1987. 283–309.; Szűcs 2002. 460–480.; Engel 2003.

32 Bertényi 2000. 290.

nye képviselőjének számított, és nyilvánvalóan nem akart részese lenni egy olyan intézkedésnek, amely éppenséggel az ő befolyását csökkentené, hiszen az ország kormányzását felügyelő tanácsban a püspökök kaptak szerepet.³³

III. András uralkodása idején további három esemény is azt mutatja, hogy Haab váci püspök a tekintélyes főpapok közé számított. 1299 nyarán ő is jelen volt a pesti országos gyűlésen (*generalis congregatio, parlamentum*), és maga is hozzájárult egy királyi adományt tárgyazó privilégium megerősítéséhez. Az itt kiadott oklevelet Haab mellett János kalocsai érsek, királyi kancellár, András egri, Teodor győri, Benedek veszprémi, Mihály zágrábi, Antal királyi alkancellár, csanádi, Imre váradi, Tamás boszniai, Miklós szerémi püspökök jegyezték számos világi méltóság mellett, az ünnepélyes privilégiumra pedig pecsétjeiket is ráfüggesztették.³⁴ Ez év októberében III. András visszaadta Hontpázmány nb. Kázmér fiainak azokat a várakat, amelyeket Csák nb. Péter nádor fia, Máté jogtalanul elvett tőlük. A király döntéséhez tanácsukkal hozzájáruló főpapok sorában a kalocsai érsek, a győri, a zágrábi, a váradi és a boszniai püspökök mellett ott találjuk Haabot is.³⁵ A következő év augusztusában hasonló esettel találkozunk: a Madács fia Pálnak szóló, zólyomi erdőuradalmat érintő királyi adományhoz tanácsukat és beleegyezésüket adó prelátusok sora ugyan kicsit más, azonban a felsorolásból a váci püspök neve sem hiányzott. Az adomány kedvezményezettjével kapcsolatban az oklevél hosszasan méltatja annak katonai érdemeit, amelyet Demeter zólyomi ispán mellett teljesített a Kőszegiek, valamint Nassaui Adolf ellen, vagyis az 1298-as ausztriai hadakozás idején.³⁶ Haab szereplésének az ad különös jelentőséget, hogy 1298. február 18-án ő is jelen volt Bécsben annak a küldöttségnek a tagjaként, amelyik III. András lányát, Ágnest eljegyezte Vencel cseh király fiával.³⁷ A püspök tehát a források tanúsága szerint III. András feltétlen hívének számított. Az ő halálát követő bizonytalan helyzetben a váci püspök ahhoz a párthoz csatlakozott – János kalocsai érsekkel, András egri, Imre váradi, Antal csanádi, Miklós boszniai és Jakab szepesi püspökkel együtt –, amelyik Vencelt hívta be az országba, szemben a Bicskei által gyorsan megkoronázott I. Károllyal. A cseh trónkövetelő augusztus 27-i székesfehérvári koronázásán az említett főpapok között Haab is jelen volt,³⁸ ezzel egyelőre mindenképp az Anjou párt ellenfelének számított.

Ezt követően a pápai oldalkövet, Niccolò Boccasini magyarországi tevékenysége idején Haab is részt vett a helyzet normalizálásában, az egyháziakat sújtó

³³ Szende 2003. 136; Kiss 2018. 1360.

³⁴ Függelék 20. sz. A pecsétek közül a DL-DF adatbázisban leginkább a 4. számmal jelölt azonosítható Haab váci püspök pecsétjével.

³⁵ Függelék 22. sz.

³⁶ Függelék 23. sz. Itt a kalocsai érsek, az erdélyi, az egri, a győri és a váci püspökök szerepelnek.

³⁷ Függelék 16. sz.; Chobot 1917. 486.

³⁸ Függelék 24. sz.

visszásságok, károk enyhítésében. Nem véletlen, hogy az ő neve is megjelenik abban az 1303. novemberi budai zsinati döntésben, amely a jogtalanul elvett tizedek ellen született.³⁹ Hasonló szerepben tűnik fel néhány évvel később, immár Gentilis magyarországi legációja (1308–1311) idején is. 1309 júniusában az esztergomi, a spalatói, és a kalocsai érsekkel, a váradi, a nyitrai, a szenternyei, a pécsi, az egri, a csanádi és a boszniai püspökökkel karöltve kezdeményezte V. Kelemen pápánál (1305–1314), hogy a zágrábi püspök visszakapja a tőle jogtalanul elvett Medvevár várát.⁴⁰

Ami Haab politikai állásfoglalását illeti, Boccassini melletti felbukkanása még nem tekinthető perdöntőnek, jóllehet a teljhatalmú pápai követtel való együttműködés révén a váci püspök elismerte a pápa hatalmát, joghatóságát. Van nyoma ugyanakkor annak, hogy a váci főpap felfogása megváltozott, és immár eltávolodott Vencel pártjától. Erre utal – jóllehet csak közvetve – az Anagninban, VIII. Bonifác környezetében tartózkodó és a magyar trón betöltése ügyében tárgyaló főpapok csoportjának összetétele. Köztük ugyanis feltűnik a váci prépost Domonkos, és kevésbé tűnik valószínűnek, hogy egy ilyen nagy horderejű kérdésben püspöke akarata ellenére, azzal kifejezetten ellentétesen járt volna el. Igaz, VIII. Bonifác e tárgyalások nyomán meghozott ítéletének lényegi eleme a pápa kizárólagos döntési jogának kinyilvánítása volt, amely öröklés címén Károly jogát ismerte el Vencelével szemben. A váci püspök képviselte ennek ismeretében úgy is tekinthető, mint a pápai tekintély, az egyedüli döntési jog elismerése.⁴¹

A tényleges politikai irányváltásra e halvány nyomokat követően, az évtized második feléből vannak immár egyértelmű adatok. Egy 1307. szeptember 3-i királyi oklevélben az uralkodói adományhoz hozzájáruló főpapok között Haab is megjelenik, vagyis ekkor már I. Károly híveinek sorába tartozott.⁴² Végül, a pártváltás minden kétséget kizáró jele az, hogy 1308. november 27-én a váci püspök is jelen volt azon a pesti gyűlésen, amelyen Gentilis pápai legátus Magyarország királyának nyilvánította I. Károlyt,⁴³ majd részt vett az Anjou trónkövetelő második, 1309. június 11-i budai koronázásán és öt nappal későbbi ünnepélyes eskütételén.⁴⁴

A főpapi működés természetes velejárója a rendi és a kormányzati hatalom gyakorlása. Haab esete e vonatkozásban elég sajátos: saját egyházmegyéjéből erre nincs adat, ami nyilván nem jelenti azt, hogy ne végezte volna el a megyéspüspöki tisztségéből fakadó kötelezettségeit. Amennyire hallgatagok a források Vác esetében, annyira „böbeszédűek” más egyházmegyéket illetően. 1294-ben nem

³⁹ Függelék 26. sz.

⁴⁰ Függelék 40. sz.

⁴¹ Theiner I. 395. Vö. Kiss 2018.

⁴² Függelék 32. sz.

⁴³ Függelék 34. sz.

⁴⁴ Függelék 38–39. sz.

csak az esztergom-szenttamási társasgyház és a város közötti vitában vett részt bíróként, de ott volt a pozsonyi ferences templom felszentelésén, 1301 nyarán pedig a nagyszombati klarisszáknak biztosított búcsúengedélyt főpaptársaival.⁴⁵ Az esztergomi főegyházmegye akkori vezetője, Lodomér érsek a késő Árpád-kori jogtudó értelmiségének kiemelkedő alakja, a korai rendi szerveződések vezéralakja volt. Az a tény, hogy Haab rendszeresen megjelenik környezetében az országos politikai eseményekben, arra enged következtetni, hogy a váci püspök is rendelkezett jogi műveltséggel, és hasonló politikai-rendi elképzelései lehettek, mint az esztergomi érseknek.

A jogi ismereteire a már említett eseteken túl minden bizonnyal szüksége lett volna a Benedek veszprémi püspök, Andronicus nagyprépost és a székeskáptalan, valamint az esztergomi Szt. István keresztes konvent közötti perben, amelyben a váci főpap pápai delegált bíróként vett részt.⁴⁶ Pontosabban csak feltételesem, mivel az ügyben Haab csak igen rövid ideig és meglehetősen korlátozottan működött közre. 1295. július 28-án VIII. Bonifác több megbízást is adott Jakab zirci apátnak a fent említett két intézmény, a veszprémi püspökség és az esztergomi keresztes konvent közötti peres ügyletekben. Bár eredetileg három különböző eset volt, ezeket összevonva, egyként kezelték.⁴⁷ Jakab a harmadik ügyben a keresztes konvent tagjait 1296. május 25-én kiközösítette, akik ez ellen fellebbeztek. Haab neve itt merült fel először, hiszen a pápa ekkor a pannonhalmi apátot (Hermann), a pécsi (Pál) és a váci püspököket delegálta bíróként. Erről Haab és a szentmártonhegyi apát azon okleveléből értesülünk, amelyben előadják, hogy az ügyben valójában ők ketten járnak el az eredetileg megbízottakkal szemben, miután a pécsi püspök mandátumát átruházta a pannonhalmi apátra.⁴⁸

A kutatás eddig ezt a diplomát 1298 és 1299, illetve 1300 közé tette, mivel 1298. május 24-én a veszprémi püspök halasztást kért, 1299-ben és 1300-ban pedig két másik oklevél utal a kirendelésre.⁴⁹ A pápai mandátum végrehajtása azonban a gyakorlatban valamelyest módosult: a pécsi püspök a bencés konvent fejét, Haab pedig a pilisi ciszterci apátot küldte maga helyett. Erre Bicskei Gergely választott esztergomi érsek 1298. május 24-i, a veszprémi püspöknek és káptalannak adott perhalasztó okleveléből következtethetünk, amely már említi a *subdelegatiót*, és Hermann pannonhalmi apátot, valamint a pilisi (azaz a zirci) apátot adja meg eljá-

⁴⁵ Függelék 13., 15., 25. sz.

⁴⁶ Függelék 18. sz.

⁴⁷ 1) Zsidód és Tát, 2) az Esztergom melletti Szent István- és 3) az abonyi Szent András-egyházak feletti joghatóság, és az ez utóbbiakhoz tartozó birtokok, tizedek és egyéb jövedelmek.

⁴⁸ MNL OL DF 287824.

⁴⁹ Az oklevél keltét Solymosi László 1298 és 1300 közé, legutóbb pedig Maléth Ágnes 1298 és 1299 közé tette. L. MNL OL DF 287824, 3. kép; Maléth 2020. 103. Az 1299. és 1300. évi okleveleket l. 1300. 12. 13.: MNL OL DF 200074; MREV II. 23–24.

ró közegként, az előbbit *delegatus*nak, az utóbbit *subdelegatus*nak címezve.⁵⁰ A budai káptalan november 20-i oklevele mindezt megerősíti.⁵¹ Előttük ugyanis nem a váci püspök, pápai kiküldött bíró, hanem az általa maga helyett megbízott István pilisi apát jelent meg, és adta elő a következőket. Az ügyben István Hermann delegált bíróval együtt járt el, az ügy iratait közhitelű formába öntötték, és meg is tárgyalták az eredményét a váci püspökkel. Ennek részletezésére azért volt szükség, mert – utalva a május 24-i oklevélre – a veszprémi püspök emberei, István veszprémi prépost, Andronicus fehérvári *custos* és Gallus veszprémi kanonokok enyhén szólva is nyomást gyakoroltak a bírókra, és kifejezésre juttatták, hogy ők pedig meg nem hátrálnak főpapjuk fellebbezését illetően. A szövegből világosan kiderül, hogy Haab ismerte az eljárásnak ezt a mozzanatát, hiszen nyugtázta azt, amint arról István pilisi apát november 20-i oklevelében be is számolt.

Összességében tehát annyit meg tudunk állapítani, hogy az 1296. májusi ítéletlevelet követő fellebbezés nyomán rendelte ki VIII. Bonifác a váci püspököt és bírótársait (pécsi püspök, pannonhalmi apát), amelyet Haab és Hermann szentmártonhegyi apát oklevele meg is örökített, majd nem sokkal ez után, de még 1298. május 24. előtt Haab István pilisi apátot bízta meg maga helyett az eljárással. A veszprémi püspök, a káptalan és a stefanita konvent pere ezzel természetesen korántsem jutott nyugvópontra, még az 1300-as évek első két évtizede is hozott fordulatokat az ügyben, bár ennek Haab szereplését illetően nincs jelentősége, hiszen ő maga 1298 után már nem volt részese annak.⁵²

A 14. század első évtizedében két püspökválasztás is komoly hullámverést keltett, olykor erőszakos cselekményekhez vezetett, és sokat foglalkoztatta az országban tartózkodó Gentilis pápai legátus szentszéki bíróságát, amelyből természetesen, ha szerény mértékben is, de a hazai egyháziak is kivették a részüket.⁵³ Haab elsőként 1308. szeptember közepe táján foglalkozott a pécsi megyéspüspök személyével, és a nyitrai püspökkel együtt folytatott tárgyalást a káptalan 14 kanonokjával. Ennek eredményeként esett a választás Péterre.⁵⁴ Egy másik, szintén 1308-ból származó híradás is ezzel kapcsolatos: György pécsi kanonok, székesegyházi esperes Haab püspök pecsétjét vélte felfedezni azon az oklevélen, amelyet egy másik kanonok mutatott meg neki. Bár a váci püspök intézkedése ez alapján nem határozható be pontosan, de a két esemény időbeli közelsége okán minden bizonnyal a püspökválasztás ügyében járt el, és ennek egy közelebről nem ismert mozzanatát örökítette meg a forrás pillanatfelvétel formájában⁵⁵

⁵⁰ 1298. 05. 24.: MNL OL DF 200064; MREV II. 379–381.

⁵¹ MNL OL DF 200068, HO VIII. 382–383.

⁵² Összefoglalását l. Maléth 2020. 102–105. Függelék: 22. táblázat.

⁵³ Kovács 2013.

⁵⁴ Függelék 33. sz.

⁵⁵ Függelék 35. sz. A püspökválasztásra l. Timár 1981; Koszta 2009. 90–91.

A következő, nem kevésbé fordulatos ügy az erdélyi egyházmegye vezetőjének megválasztása volt, amelyben a konfliktusok sorozatát leginkább Kán László, az erdélyi tartományúr és a gyulafehérvári káptalan közötti feszültség tartotta felszínen.⁵⁶ Haab váci püspök ennek is valamelyest részese volt: 1309 nyarán a legátus budai rezidenciáján kellett tanúskodnia arról, hogy mennyiben akadályozza az erdélyi vajda a káptalan és a legátus embereinek mozgását.⁵⁷

Kevésbé nagy, országos visszhangot kiváltó ügyek is megszólították a váci egyházmegye vezetőjét. 1309 tavaszán saját káptalanán belül kellett intézkednie. Gergely óbudai prépost halálával megürült az általa párhuzamosan bírt váci kanonoki állás is, amelyet május 2-án egy bizonyos Lukács magának kért és kapott meg Gentilis pápai legátustól. Ez ellen azonban a püspök és a káptalan óvást emelt, arra hivatkozva, hogy Lukács eltitkolta testi fogyatékosságát (két hüvelykujja hiányát). Philippus de Sardinia legátusi ügyhallgató elfogadta a püspök és a káptalan panaszát, miután az érintett beismerte csalárd eljárását, és az *auditor* megsemmisítette a kinevezést.⁵⁸

1310 és 1311 folyamán a püspök még szerepelt egy káptalani kiadvány és egy királyi oklevél méltóságsorában,⁵⁹ ám tényleges tevékenysége homályban marad. 1312 augusztusában azonban V. Kelemen pápa már a halála miatt megüresedett váci püspöki tisztség ügyében intézkedett, így Haab elhunyt 1311. július 27. és 1312. augusztus 1.⁶⁰ közé tehető.

Haab egyházi karrierjének állomásai tehát a következőképpen foglalhatók össze. Esetleges zágrábi kanonoksága (1274) erősen kérdéses. 1280 és 1285 között egri prépost volt, 1291–1292 során a pozsonyi társaskáptalan élén állt, majd 1294-től haláláig, 1311/1312-ig a váci egyházmegyét kormányozta.

⁵⁶ Az ügy lefolyására l. Kovács 2013.

⁵⁷ Függelék 41. sz.

⁵⁸ GENTILIS 265–267.; AOkt II. 625., 629., 632. sz.

⁵⁹ Függelék 42–43. sz.

⁶⁰ Függelék 44. sz. Az *Ut per litteras apostolicas* adatbázis (009622. sz.) V. Kelemen regisztrumainak kiadását alapul véve 1313-as dátummal közli, a magyar kiadások ellenben 1312-re datálják. A szöveg szerint az oklevél Kelemen pontifikátusának 8. évében kelt, ami 1311. november 5. és 1312. november 4. közé esik, így a tényleges dátum 1312. augusztus 1. Ennek az intézkedésnek az apropója a megüresedett püspöki tisztség betöltése volt. Haab halála után Miklós dömösi prépost meglehetősen gyanús körülmények között került a tisztség birtokába. V. Kelemen éppen ezért parancsolta meg az esztergomi érseknek, hogy a kiközösítés alatt álló, tanulatlan és a káptalan egy része által szabálytalanul megválasztott Miklóst mozdítsa el az általa bitorolt váci püspöki tisztségéből, és idézze az Apostoli Szék elé. Az ügy egyébiránt éppen az érsek korábbi hasonló célú, de eredménytelen eljárása és fellebbezése nyomán került a pápa elé. 1318-ban az előbbi ügy folytatásaként XXII. János Lőrincet nevezte ki a váci egyházmegye élére, megsemmisítve Miklós korábbi törvénytelen megválasztását. LC J XXII. 6932. sz.

A rokonság: Csák vagy Aba nb. Haab?

Miután sikerült tisztázni a Haab egyházi pályafutásának részleteit, röviden kitérek egy nem kevésbé izgalmas és vitatott témára, rokonsága kérdésére.

Két markáns álláspont fogalmazódott meg ezzel kapcsolatban. A 18. század végétől kezdve az volt az uralkodó vélemény, hogy Haab Aba Amádé (Omodé) nádor testvére volt. Knauz Nándor 1882-ben a *Monumenta ecclesiae Strigoniensis* második kötetében Lodomér esztergomi érsek 1280. évi – mint láttuk kétes hitelű – okleveléhez⁶¹ írt terjedelmes jegyzetében a korábbi állásponttal vitába szállva elutasította ezt a nézetet. Véleményét két tényezőre építette. Egyfelől arra, hogy 1280-ban az Abák egyik birtokosztályát megörökítő oklevélben,⁶² amelyben tanúként Haab is szerepelt, az Aba nb. Dávid *comes* és a vele együtt egyezsége lépett fiainak felsorolásából az akkori egri prépost neve hiányzik. Másfelől abból indult ki, hogy 1276-ban Timót zágrábi főpap képviselőjében Csák nb. Máté fia Máté tárnokmester előtt járt el a püspök és a káptalan népeit terhelő adó alóli felmentés ügyében. Márpedig az oklevél Máté „atyafiának” (*cognatus*) írja Haabot, így Knauz végül arra az álláspontra jutott, hogy a későbbi váci püspök nem az Abák, hanem a Csákok rokonságához tartozott.⁶³

1917-ben Chobot Ferenc a váci egyházmegye intézményeiről és tisztségviselőiről készített munkájának második kötetében ezzel ellentétes véleményt fogalmazott meg. Felelevenítette azt a 18. század második felében kialakult, de Knauz által kikezdett korábbi véleményt, miszerint Haab az Aba nemzetséghez tartozott. E szerint az 1280-as birtokosztály épphogy arról tanúskodik, hogy Haab az Aba nem tagja volt. Chobot úgy érvelt, hogy az egyezsége lépő személyek felsorolása – Dávid *comes* és fiai, Péter országbíró, Finta nádor, somogyi és soproni ispán, a kunok bírása, valamint Amádé szebeni ispán – nem zárja ki, azt a lehetőséget, hogy Haab is Dávid fia volt. Majd ezt megtoldotta azzal a kissé költői kérdéssel, hogy „miért kötötte Dávid e birtok cserét Haab prépost és a szepesi káptalan [!] kanonokjai előtt, hogyha Haab nem volt valamiképpen érdekelve ezen ügyletben, a mikor közelebb is talált volna hiteles helyre?”. A szerző gondolatmenete azonban sántít, hiszen a kérdéses oklevelet nem a szepesi, hanem az egri káptalan adta ki. Nem kevésbé problémás az okfejtés azon része, hogy Dávid *comes*nek akár több fia is lehetett – akár éppenséggel Haab is – bár ezt az oklevél nem is említi. Meglepő, hogy a dokumentumban még csak utalás szinten sem szereplő elem hiányából érvet kovácsolva szinte tényként kezelni az Aba

61 Fügelék 46. sz.

62 Függelék 3. sz.

63 MES II. 128–129.

nemmel való rokonságot, sőt, egyenesen oda lyukad ki, hogy Haab az említett Dávid fivére volt.⁶⁴ Szintén tarthatatlan az az állítás, hogy 1294-ben Haab mint pozsonyi prépost a társascegyháznak adományozta volna Sámod, Welk, Kürt, illetve Zelench és Flecendorf birtokait,⁶⁵ mivel itt valójában három korábbi királyi adománylevél átírását kezdeményezte. Az itt megerősített diplomák tanúsága szerint részben lakatlan földekről volt szó, amelyek aligha állhattak az eredeti adományozás pillanatában (1277-ben, 1278-ban és 1280-ban) Haab birtokában. Ennélfogva pedig a következő érv is megínogni látszik: minthogy a prépost ezen birtokai az Abák nagyszombati fekvőségeinek közelében helyezkedtek el, ez is a rokonság (Aba nem, galgóci ág) bizonyítéka lenne.⁶⁶ Végül, de nem utolsó sorban a Chobot-féle gondolat talán legfurcsább eleme a Lukács esztergomi préposttal történt azonosítás. A szerző Lodomér esztergomi érsek 1280. évi oklevelére építi állítását. Elutasítja Knauz azon ellenvetését, hogy abban tévesen szerepel Haab esztergomi prépostként. Majd úgy érvel, hogy az ott szereplő Haab valójában családnév, és az illető tulajdonképpen Lukács esztergomi préposttal azonos. Így lesz a végén Haabból Chobot tollán Aba Lukács, akit – mondhatnánk stílszerűen, hogy ez a hab a tortán – egyszerre tesz meg egri, esztergomi és szepesi prépostoknak, legalábbis az 1280–1282 közötti évekre.⁶⁷

Valójában azonban az a helyzet, hogy az az 1280-as oklevél,⁶⁸ amely szerint egy szepességi egyház felállítása ügyében Haab esztergomi prépost járt volna el, hamis, mivel ezt az állást akkor Lukács töltötte be. Az a másik, szintén 1280. évi diploma,⁶⁹ amelyet Chobot említ, ugyancsak nem bizonyíték a mellett, hogy Haab az Aba nemhez tartozott volna, hiszen egy a forrásban nem is szereplő és azon számon sem kérhető állításra építi a szerző a véleményét. Sőt, az iratot kiállító hiteleshely eltévesztése – Chobotnál szepesi az egri helyett – nyomán az azonosítási kísérletbe egy további fiktív elem is belekerült, nevezetesen Haab állítólagos, valójában nem létező szepesi prépostsága. Végül teljességgel tarthatatlan az a megállapítás, hogy Haab Lukáccsal azonos személy lett volna. Miután eleve téves Chobotnak az a következtetése, hogy Haab esztergomi, szepesi (sőt egyúttal egri!) prépost lett volna, így aligha hihető, hogy a valójában az egri székeskáptalant vezető Haab a ténylegesen is adatolható Lukács esztergomi préposttal azonos személy lett volna. A családnév (Haab) és a keresztnév (Lukács) kettőssége, amelyre Chobot épít, további probléma forrása. A korabeli kiadványokban ugyanis következetesen a

⁶⁴ Chobot 1917. 485.

⁶⁵ A helységek azonosítását l. fentebb.

⁶⁶ RA 2808., 2924., 3065. sz.; Vö. Chobot 1917. 485.

⁶⁷ Chobot 1917. 485.

⁶⁸ Függelék 46. sz.

⁶⁹ Függelék 3. sz.

keresztneveket használják, és tudomásom szerint nincs egyetlen olyan forrás sem, amely Lukácsot és Abát egyazon személyként azonosítaná.⁷⁰

Mit mondhatunk ezek után Haab rokonságáról? Csak nb. Máté fia Máté királyi tárnokmester Knauz által is citált 1276-os oklevele sajnos nem bővelkedik információkban. Csupán annyit jegyez meg, hogy a püspök és a káptalan képviselőjében eljáró Haab Máté rokona (*cognatus*) volt, ennél közelebbit nem árul el, így ennek fokát sem lehet megállapítani.⁷¹ Sőt, ezen kívül egyáltalán nem rendelkezünk semmilyen adattal a Csák nemhez fűződő esetleges rokonságot illetően.

Az Aba nemmel kapcsolatban Chobot érvelését számos probléma, ellentmondás terheli. Az átvizsgált forrásanyagban magam egyetlen olyan oklevelet sem találtam, amely kifejezetten utalna a rokonságra. Tény, hogy Haab pályafutása során több alkalommal találkozott az Abák birtokügyeivel – leginkább osztozkodásokkal –, ezek esetében azonban szinte kizárólag mint az ügyletekről közhitelű oklevelet kiállító intézmények vezetője, tanúként működött közre, és semmi nem utal arra, hogy ennél jobban érintett lett volna. 1280-ban két, 1285-ben egy alkalommal léptek egyezsége az Aba nem tagjai az egri káptalan előtt, az ezekről készült kiadványokban Haab préposti minőségben, tanúként szerepel a káptalan többi méltóságviselője között.⁷² A család „gyakori”, de korántsem kizárólagos⁷³ megjelenésének leginkább a területi közelség, a hatókör lehetett az oka.

Nem jutunk közelebb az esetleges Aba rokonság teóriájának megfejtéséhez III. András 1299. július 28-i oklevelének segítségével sem.⁷⁴ Haab itt nem egyszerű tanúként szerepel, hanem egy az Aba nemet érintő ügyet tárgyaló alkalmi bíróság tagja volt. Maga a per egyfelől Aba nb. Péter comes fiai: Lukács, Péter, Demeter, István, László és unokatestvéreik, másfelől Sándor comes fiai: László titeli prépost, királyi alkancellár, Demeter, Miklós és Sándor között alakult ki a Dráván túli Nekcse, Pakrac, Radvány és Szentmihály birtokok miatt. A bíróság az Abák javára ítélt ugyan, de a felek időközben egyezsége léptek, és a királyi oklevél ennek részleteit foglalta írásba. Ez alapján túlzás lenne azonban azt állítani, hogy Haab azért járt el egy az Abákat érintő ügyben, mert ő maga is ennek a nemzetségnek a tagja lett volna. Szereplése valójában sokkal inkább illeszkedik a váci püspök korabeli közéleti tevékenységének mintázatába.

70 Hasonlóan kétes alapú a Haab~Aba családnév és a László keresztnév megoldás is. Említi: Chobot 1917. 486. 2. jegyzet.

71 Függelék 1. sz.

72 Függelék 2., 3., 9. sz.

73 1282-ben ugyanúgy felbukkan ugyanis a Bogátradvány, a Becsegergely és a Csanád nem is. Függelék 4–6. sz.

74 Függelék 21. sz.

Haab rokonságáról tehát aligha mondhatunk bármi biztosat: a Csák nemhez fűződő viszonyra csupán egy, viszonylag homályos adat van, arra pedig végképp kevés okunk lehet, hogy a főpap atyafiait az Abák között keressük.

Összegzés

Jóllehet a rokonság kérdésében a kép meglehetősen homályos, az életút adataiból annyi mégis kiviláglik, hogy a 13–14. század fordulójának egyik jelentős figurájáról van szó, aki III. András uralkodásának végén az ország sorsát formáló főpapok sorába tatózott. Nem hagyták érintetlenül a trónküzdelmek sem: eleinte Vencel hívei közé tartozott, majd 1303 és 1307 között lassanként I. Károly oldalára állt. Ezekben az években rendre ott találjuk a meghatározó közéleti eseményekben. Noha Haab esetleges magasabb fokú tanulmányaira nézve nincsenek közvetlen adatok, az egyházi bíraskodásban megmutatkozott jártassága (*iurisperitus*), gyakori szereplése, a jogtudós Lodomér esztergomi érsekhez fűződő szoros kapcsolata talán megengedi, hogy a préposti tisztséget utóbb püspöki hivatalra váltó Haab esetében feltételezzük: a neve mellett rendre feltűnő *magister* cím, alkalmasint egyetemi tanulmányokat, fokozatot rejthet.

Függelék

A Hab/Haab/Abba javadalomviselésére vonatkozó elbeszélő és okleveles források időrendben

Hiteles források

#	Idő	Tisztség/javadalom/ funkció	Tartalom	Forrás
Zágrábi székeskáptalan?				
1.	1276. 02. 24.	püspöki és káptalani <i>nuntius, cognatus</i> (Csák nb. Máté fia, Máté)?	Csák nb. Máté fia Máté tárnokmester felmenti a zágrábi püspök és káptalan népeit a 7 dénáros adó alól	MNL OL DF 283555, fol. 14r-v; ÁÚO XII. 182.
Egri székeskáptalan				
2.	1280	Haab mr., prépost (tanú)	Aba nem birtokosz- tálya	MNL OL DL 85216; Fejér V/3. 61–63.

#	Idő	Tisztség/javadalom/ funkció	Tartalom	Forrás
3.	1280	Haab mr., prépost (tanú)	Aba nem birtokosztálya	MNL OL DF 263133.
4.	1282	Haab prépost (tanú)	Bogátradvány nem birtokosztálya	Fejér V/3. 132-133; ÁÚO XII. 367-368.
5.	1282	Haab mr., prépost (tanú)	birtok egyezség (Zoryne fia Rátold és Tamás fia Miklós, ill. Csanád nem között)	ÁÚO IX. 342-343.
6.	1282	Haab prépost (tanú)	birtok adás-vétel Becsegergely nb. Apa (Aba?) <i>comes</i> fiai Gergely, Jakab, ill. Simon <i>comes</i> fiai, Tamás és Boxa között	MNL OL DL 57216; Fejér V/3. 187.
7.	1283	Haab mr., prépost (tanú)	hitbér, jegyajándék	MNL OL DL 56822; HO VII. 182-183.
8.	1284	Haab mr., prépost (tanú)	birtok eladása	MNL OL DL 85635; HO VI. 312-314.
9.	1285	Haab mr., prépost (tanú)	Aba nem birtokosztálya	MNL OL DF 263311.
Pozsonyi társaskáptalan				
10.	1291	Haab mr., prépost (és káptalan, kérelmező)	királyi privilégium (1277) megújítása	MNL OL DF 273038 (I. Károly 1317. 11. 02-i másolatában); RA 3769 sz.; ÁÚO V. 34-35.
11.	1291	Haab mr., prépost (és káptalan, kérelmező)	királyi privilégium (1278, 1280) megújítása	MNL OL DF 227749; RA 3763. sz.; ÁÚO V. 35-36.
12.	1292. 02. 02.	Haab mr., prépost, András kanonok (tanú)	káptalani képviselő (végrendelet)	MNL OL DF 227733; Fejér VI/1. 196-198.; ÁÚO V. 63-64.; RA 3861-3861. sz.
Váci püspökség				
13.	1294. 07. 29.	Haab püspök, András egri, Benedek veszprémi, Pál pécsi és Benedek nándorfehérvári püspök (bíró)	bíráskodás (esztergom-szenttamási társaskáptalan és Esztergom város közötti vita)	MNL OL DF 236350, 258478 (18. századi másolat); ÁÚO X. 137-145.; MES II. 354-361.; RA 3986 sz.
14.	1296	H[aab] püspök (mél-tóságsor)	birtok egyezség	MNL OL DF 248871; HO IV. 91-93.

#	Idő	Tisztség/javadalom/ funkció	Tartalom	Forrás
15.	1297. 03. 26.	Haab püspök (résztvevő, tanú)	pozsonyi Szűz Mária-egyház felszentelése	MNL OL DF 250301 (18. századi kéz javításaival), 280269 (18. századi másolat); Fejér VI/2. 85–87.; MES II. 400–401.
16.	1298. 02. 18.	[Haab] püspök	diplomáciai küldöttség (Ágnes és Vencel eljegyzése)	Pertz 1851. 720.
17.	1298. 08. 05.	Haab püspök	dekrétum (III. András király)	ODRM I. 213; Fejér VI/2. 130–147.
18.	[1296 – 1298. 11. 20. e.]	Haab püspök, pápai delegált bíró	Benedek veszprémi püspök, Andronicus prépost és káptalan, ill. az esztergomi Szt. István keresztes konvent pere	MNL OL DF 287824; DF 200065, MREV II. 379; DF 200068, HO VIII. 382–383.
19.	1299. 07. 12.	H[aab] püspök (kedvezményezett)	birtokba iktatás	MNL OL DL 69368; RA 4251. sz.
20.	1299. 07. 17.	Haab püspök (pesti <i>generalis congregatio</i> , <i>parlamentum</i>)	adomány (privilegium) megerősítése	MNL OL DL 2216 (a 2216/4. számú pecsét tulajdonítható leginkább Haab váci püspöknek); Fejér VI/1. 230; RA 3979 sz.
21.	1299. 07. 28.	Haab püspök (Péter erdélyi püspök, világi méltóságok)	bíró (Aba nem birtokegyezése)	MNL OL DL 1537; ÁÚO X. 329–332.; RA 4258. sz.
22.	1299. 10. 29.	Haab püspök (+ egyházi és világi méltóságviselők)	királyi tanács döntése (váarak visszaítélése)	MNL OL DL 71404 (1749. évi hiteles másolat); RA 4275. sz.
23.	1300. 08. 17.	Haab püspök (+ egyházi és világi méltóságviselők)	királyi tanács döntése (adományozás)	MNL OL DL 105265; RA 4321. sz.
24.	1301. 01. 14 – 08. 27.	Haab püspök (+ János kalocsai érsek, András egri, Imre váradi, Antal csanádi, Miklós boszniai, Jakab szepesi püspökök)	trónharcok (Vencel meghívása, megkoronázása)	SRH I. 479–480.
25.	1301. 07. 30.	Haab püspök (+ kalocsai érsek, szepesi, csanádi püspök)	búcsúengedély (nagyszombati klarisszák)	MNL OL DL 1618 (1315. évi átírás); AO I. 14.; AOKt. I. 65. sz.

#	Idő	Tisztség/javadalom/ funkció	Tartalom	Forrás
26.	1301. 11. 18.	[Haab] püspök (+veszprémi, váradi, pécsi, győri, csanádi, boszniai püspökök)	zsinati részvétel, határozat (tized)	MNL OL DF 272686; Marsina I. 51-52.; AOklt. I. 119. sz.
27.	[1302. 04. 28. e.]	[Haab] püspök (+ Boccasini pápai legá- tus, veszprémi, pécsi, váradi, csanádi, győri, zágrábi, boszniai püs- pökök)	érsekválasztás meg- erősítése (István, kalocsa)	CAMERALIA I. 1. sz, RB VIII. 4633. sz.
28.	1303. 01. 16.	H[aab] püspök (méltó- ságsor)	zálogügylet	AOklt. I. 349. sz.
29.	1303. 04. 27.	H[aab] püspök (méltó- ságsor)	birtokadomány	MNL OL DL 69200; AO I. 74-75.; AOklt. I. 374. sz.
30.	1304. 03. 05.	Haab püspök (méltó- ságsor)	birtokadomány	MNL OL DL 1664; AOklt. I. 568. sz.
31.	1305. 09. 13.	Haab püspök (méltó- ságsor)	birtokosztály	MNL OL DL 40298; DF 266612; HOkt. 181-184.; AOklt. I. 768. sz.
32.	1307. 09. 03.	Haab püspök (+egy- házi és világi méltó- ságviselők)	királyi tanács dönté- se (adományozás)	MNL OL DL 1710; AOklt. II. 232. sz; AOkt- mt. I. 131-133.; Fejér VIII/1. 226-227. (erősen hiányos közlés).
33.	1308. 09. 15. után	Haab püspök (+ esz- tergomi érsek, nyitrai püspökök, pécsi kano- nokok)	főpapi szék betöltése (pécsi püspökvá- lasztás)	GENTILIS 152-153; AOklt. II. 448. sz.
34.	1308. 11. 27.	H[ab] püspök (egy- házi és világi méltó- ságok)	legátusi gyűlés (Pest, I. Károly elismerése)	GENTILIS 115-119; AOklt. II. 494.
35.	1308	Haab püspök	pécsi püspökvá- lasztás	GENTILIS 153; AOklt. II. 544.
36.	1309. 05. 03-05.	[Haab] püspök (+ káptalan vs. Lukács kanonok)	per (váci kanonoki javadalom)	GENTILIS 265-267; AOklt. II. 629. sz.
37.	1309. 05. 08.	Haab püspök (+egy- házi és világi méltó- ságviselők)	királyi tanács dönté- se (adományozás)	MNL OL DL 2073 (1323. évi átírásban); Fejér VIII/1. 341-344.; AOklt II. 634. sz.

#	Idő	Tisztség/javadalom/ funkció	Tartalom	Forrás
38.	1309. 06. 11. (06. 24.)	Haab püspök (+egyházi és világi méltóságviselők)	királykoronázás (I. Károly)	GENTILIS 352–353., Tab. IV (1309. 06. 29.!); Fejér VIII/1. 337–339.; AOkt. II. 674. sz.
39.	1309. 06. 15.	Abba püspök (+egyházi és világi méltóságviselők)	koronázási eskü (I. Károly)	GENTILIS 304–306., Tab I; AOkt. II. 668. sz.
40.	1309. 06. 24.	Haab püspök (+ esztergomi, spalatói, kalocsai érsekek, váradi, nyitrai, szenternyei, pécsi, egri csanádi, boszniai püspökök)	folyamodvány (Medvevár várának visszaítélése a zágrábi püspöknek)	MNL OL DF 283555, fol. 64v–65r; Fejér VIII/7. 63–64.; AOkt. II. 675. sz.
41.	1309. 06. 24.	[Haab] püspök (+ pécsi, csanádi püspökök)	tanú (erdélyi püspökválasztási per)	GENTILIS 229–230; AOkt. II. 552. sz.
42.	1310. 05. 08.	Haab püspök (méltóságsor)	oklevél átírása	MNL OL DF 266886, DF 209058; MES II. 621–622.; AOkt. II. 882. sz.
43.	1311. 07. 27.	Haab püspök (méltóságsor)	királyi adománylevél	MNL OL DL 2071 (1323. évi átiratban); AOkt. III. 122. sz.
44.	1312. 08. 01.	Haab püspök	váci püspökség betöltése (Haab halála miatt)	AAV Reg. Vat. 60, fol. 187v–188r; Theiner I. 443–444. (1313), MREV II. 33–34. (1312); AOkt. III. 350. sz. (1312)

Hamis, kétes hitelű oklevelek

#	Idő	Tisztség/javadalom/ funkció	Tartalom	Forrás	Megj.
Egri székeskáptalan					
45.	1275	Haab prépost (tanú)	birtokosztály (Miskolciak, Perezneiek)	ÁÚO XII. 159–160.	1169–1176 között Mihály (MNL OL DF 210550, DL 939, 956, 38971), 1278–1279-ben Bertalan volt a prépost (MNL OL DL 83183, 1053)

Esztergomi székeskáptalan					
46.	1280	Haab prépost (érseki kiküldött)	vizsgálat (plébániaegyház létesítése, Szepes)	Fejér V/3. 71-72.; MES II. 128-129. (regeszta)	1279-ben Gergely, 1280-1282 között Lukács volt a prépost (Kollányi 1900. 20-21.)
Egri székeskáptalan					
47.	1284	Haab prépost (tanú)	hitbér, jegyajándék	MNL OL DL 1180; ÁÚO XII. 420-421.	Korjelölő méltóság [III.] András király
Váci püspökség					
48.	1290. 07. 29.	Haab püspök (méltóságsor)	korábbi kiváltságok megerősítése (III. András)	MNL OL DL 94399, 1281; Fejér VI/1. 45-47.; ÁÚO X. 2-4.; HO VI. 354-357.	Hamis (RA 3654-3655.; Zsoldos 2011. 97. 197. sz. jz.)

Források

AAV Reg Vat = Archivio Apostolico Vaticano, Registra Vaticana.

AOklt = Anjou-kor oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. Ed. Kristó Gyula et alii. Budapest – Szeged, 1990–.

AOkmt = Anjoukori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. I–VII. Ed. Nagy Imre – Tasnádi Nagy Gyula. Budapest, 1878–1920.

ÁÚO = Codex diplomaticus Arpadianus continuatus – Árpád-kori új okmánytár. I–XII. Ed. Wenzel Gusztáv. Budapest 1860–1873.

Bertényi 2000 = Magyar történeti szöveggyűjtemény 1000–1526. Szerk. Bertényi Iván. Budapest, 2000.

CAMERALIA = Cameralia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536). I–II. Szerk. †Lukcsics József – Tusor Péter – Fedeles Tamás. Budapest – Róma, 2014. (Collectanea Vaticana Hungariae vol. 9–10.)

HO = Hazai Okmánytár. Codex Diplomaticus Patrius. I–VIII. Ed. Ipolyi Arnold – Nagy Imre – Paúr Iván – Ráth Károly – Véghely Dezső. Győr – Budapest, 1865–1891.

HOklt = Hazai oklevéltár. 1234–1536. Szerk. Nagy Imre – Deák Farkas – Nagy Gyula. Pápa, 2006.

LC J XXII = Lettres communes de Jean XXII. I–XVI. Ed. Mollat, Guillaume. Paris, 1919–1947.

- MES = Monumenta ecclesiae Strigoniensis. I–III. Ed. Knauz, Ferdinandus. Strigonii, 1874–1924. IV. Ed. Dreska Gabriel – Érszegi Geysa – Hegedűs Andreas – Neumann Tiburcius – Szovák Cornelius – Tringli Stephanus. Strigonii – Budapestini, 1999.
- MNL OL DF = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Mohács előtti gyűjtemény, Diplomatikai fényképtár.
- MNL OL DL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Mohács előtti gyűjtemény, Diplomatikai oklevéltár.
- GENTILIS = Acta legationis cardinalis Gentilis – Gentilis bíbornok magyarországi követségének okiratai 1307–1311. Ed. Pór Antonius. Budapestini, 1885. (Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia – Vatikáni magyar okirattár I/2.)
- MREV = Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis – A veszprémi püspökség római oklevéltára. I–IV. Ed. Fraknói Vilmos – Lukcsics József. Budapest, 1896–1907.
- ODRMH = Online Decreta Regni Mediaevalis Hungariae. The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary. Vol. I. Ed. Bak János M. Budapest, 2019.
- Pertz 1851 = Annales Zwetlenses. Continuatio Vindobonensis anno 1267–1302, 1313–1327. Ed. Pertz, Georg. Hannoverae, 1851. 698–722. (Monumenta Germaniae Historica Scriptores IX.)
- RA = Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica – Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I–II/4. Ed. Szentpétery Imre – Borsa Iván. Budapest, 1923–1987.
- Theiner = Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia. I–II. Ed. Theiner, Augustinus. Romae, 1859–1860.

Felhasznált irodalom

- Chobot 1917 = Chobot Ferenc: A váczi egyházmegye történeti névtára. Második rész: A papság életadatai. Vác, 1917.
- C. Tóth 2019 = C. Tóth Norbert: Az esztergomi székes- és társaskáptalanok archontológiája 1100–1543. Budapest, 2019. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 9.)
- C. Tóth 2020 = C. Tóth Norbert: A pozsonyi társaskáptalan archontológiája 1204–1462. Archontológia Prešpurskej kolegiátnej kapituly 1204–1462. Budapest, 2020. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 12.)
- Engel 2003 = Engel Pál: Az „1300 körüli” tanácsi határozat keltezéséhez. In: Engel Pál: Honor, vár, ispánság. Válogatott tanulmányok. Szerk. Csukovits Enikő. Budapest, 2003. 638–648.

- Gerics 1987 = Gerics József, A korai rendiség Európában és Magyarországon. Budapest, 1987.
- Kiss 2018 = Kiss Gergely: VIII. Bonifác és Magyarország (1290–1303). A pápai hatalmi legitimációs elképzelések és kormányzat összefüggései. Századok 152 (2018:6), 1353–1376.
- Kollányi 1900 = Kollányi Ferencz: Esztergomi kanonokok 1100–1900. Esztergom, 1900.
- Kosztai 2009 = Koszta László. A püspökök és városuk. A 14. század közepéig. In: Fedeles Tamás – Sarbak Gábor – Sümegi József (szerk.): A középkor évszázadai (1009–1543). Pécs, 2009. 57–107. (A pécsi egyházmegye története I.)
- Kovács 2013 = Kovács Viktória: Causae coram nobis ventilatae. Adalékok Gentilis de Monteflorum pápai legátus magyarországi egyházi bíraskodási tevékenységéhez In: Fedeles Tamás – Font Márta – Kiss Gergely (szerk.): *Kor-szak-határ. A Kárpát-medence és a szomszédos birodalmak (900–1800)*. Pécs, 2013. 75–99.
- Maléth 2020 = A Magyar Királyság és a Szentszék kapcsolata I. Károly korában (1301–1342). Pécs, 2020. (DeLegatOnline könyvek 2.)
- Szende 2003 = Szende László: Bicskei Gergely. In: Beke Margit (szerk.): Esztergomi érsekek 1000–2003. Budapest, 2003. 134–142.
- Szűcs 2002 = Szűcs Jenő: Az utolsó Árpádok. Budapest, 2002.
- Timár 1981 = Timár György: Pécs egyházi társadalma Károly Róbert korában. In: Szita László (szerk.): Baranyai Helytörténetírás 1981. Pécs, 1982. 13–56.
- Zsoldos 2011 = Zsoldos Attila: Magyarország világi archontológiája. 1000–1301. Budapest, 2011.